

UNIVERSITY OF COPENHAGEN

Bevægelse som universalløsning

En antropologisk analyse af arbejdsmiljøprojektet Krop & Kontor

Dragsted, Brigitte; Kristensen, Mette Marie; Nielsen, Sofie; Pauli, Tjanna Liv; Steinmejer, Anja; Oxlund, Bjarke

Published in:
Kulturstudier

Publication date:
2011

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):

Dragsted, B., Kristensen, M. M., Nielsen, S., Pauli, T. L., Steinmejer, A., & Oxlund, B. (2011). Bevægelse som universalløsning: En antropologisk analyse af arbejdsmiljøprojektet Krop & Kontor. *Kulturstudier*, (2), 92-118.

**Brigitte Dragsted, Mette Marie Kristensen,
Tjanna Liv Pauli, Anja Steinmejer, Sofie Nielsen og
Bjarke Oxlund**

De fem førstnævnte forfattere er studerende ved Institut for Antropologi, Københavns Universitet. Postdoc Bjarke Oxlund arbejder med forebyggende sundhed i forhold til aldring og har været de studerendes underviser i medicinsk antropologi og vejleder på et større studieforløb om forebyggelsesprojektet 'Krop & Kontor'. Efter studieforløbets afslutning har forfatterne i fællesskab udvidet den antropologiske undersøgelse af projektet, analyseret det nye interviewmateriale og skrevet denne artikel.

BEVÆGELSE SOM UNIVERSALLØSNING

En antropologisk analyse af arbejdsmiljøprojektet Krop & Kontor

Krop & Kontor er en del af et større statsfinansieret projekt kaldet 'Sund Arbejdsplads', som beskæftiger sig med sundhedsfremme i kontorsektoren. Gennem en objektivering af kontoransattes kropslige hverdagspraksis er det Krop & Kontors formål at bringe bevægelse ind i ellers stillesiddende kontorarbejde. Projektaktiviteterne består primært af bevægelsesøvelser og aktivitetsdage ledet af eksterne bevægelseseksperter.

Denne artikel fokuserer på implementeringen af Krop & Kontor på Rigshospitalets Udviklingsafdeling, hvor forløbet var forbundet med en række udfordringer i form af fysiske forhold samt forskellige forståelser af kroppe og bevægelse. I forbindelse med projektets indledende sundhedstjek blev en stor gruppe medarbejdere desuden kategoriseret som overvægtige, hvilket fik dem til at danne en 'Sorggruppe'. Senere ændrede gruppen navn til 'Entusiastgruppen', idet medlemmerne havde taget bevægelsesbudskabet til sig om end i en modereret form og besluttet sig for at motionere sig ud af overvægten. Analysen af projektets implementering på Rigshospitalet viser, at Krop & Kontor medfører en problematisering af kropslig inaktivitet, der gør bevægelse til universalløsning og imperativ, imens det, der står ufortalt tilbage, er de praktiske, sociale og moralske implikationer. Imidlertid viser artiklen også, at mennesker ikke blot er passive objekter i en sådan proces, men at nye former for socialitet og identiteter kan opstå på

Fig. 1. En person hænger i en ribbe på kontorgangen på Rigshospitalets Udviklingsafdeling.
Foto: Katja Anna Frederiksen og Sara la Cour Nielsen.

baggrund af den objektivering, som de udsættes for.

Den politiske, den individuelle og den sociale krop

De senere år er der sket en udvikling i definitionen og forståelsen af begrebet arbejdsmiljø. Fra at handle om nedslidning og korrekte lys-, støj- og sikkerhedsforhold, er der sket en bevægelse hen imod et fokus på forebyggelse og generel sundhedsfremme. Projekt Krop & Kontor er et eksempel på en statsfinansieret sundhedsintervention, hvor arbejdspladsen bliver arena for sundhedsfremme. Implementeringen af Krop & Kontor og forløbet med Sorggruppen, der blev til Entusiastgruppen, vil vi i denne artikel undersøge ud fra tre forskellige og dog sammenhængende analytiske niveauer. Vi begynder med at anlægge et Foucault-inspireret, magtkritisk perspektiv på hændelsesforløbet, hvor vi udover Foucault selv¹ inddrager blandt andre den medicinske sociolog Deborah Lupton² og antropologen Nanna Mik-Meyer.³ Det magtkritiske perspektiv gør det muligt at se på Krop & Kontor som en sundhedsintervention, der problematiserer deltagernes kroppe i kraft af deres egenskab som stillesiddende. Imidlertid sluttede

1 Foucault 1997; Foucault 2000.

2 Lupton 1995.

3 Mik-Meyer 2008.

historien om Krop & Kontor ikke med en problematisering af deltagernes kroppe, og således kalder forløbet med Sorggruppen, der blev til en Entusiastgruppe, på flere analytiske dimensioner end det magtkritiske perspektiv alene kan indfange. Vi har derfor valgt også at orientere os mod et analytisk perspektiv på menneskers individuelle kropsbilleder, og ud fra dette perspektiv at undersøge, hvordan projektdeltagerne tog projektets problemdefinition på sig uden dog at gøre brug af de projektaktiviteter, som de fik tilbudt. Derefter bevæger vi os fra det individuelle niveau til et fokus på de sociale relationer på arbejdspladsen. Med henvisning til Paul Rabinows begreb biosocialitet⁴ undersøger vi, hvordan Krop & Kontors objektivering af medarbejdernes kroppe kom til at fungere som et kollektiverende moment, der forbedrede afdelingens sociale krop. I denne bevægelse mellem tre analytiske niveauer er vi inspirerede af de medicinske antropologer Nancy Scheper-Hughes og Margaret Lock,⁵ som i 1987 definerede det, de kaldte ”de tre kroppe”: den politiske krop; den individuelle krop; og den sociale krop.⁶

Rent materialemæssigt er artiklen baseret på en analyse af alle projektets forskellige dokumenter inklusiv midtvejsevaluering og slutevaluering, og derudover på individuelle etnografiske interviews med fire medarbejdere, besøg på Rigshospitalets Udviklingsafdeling, samt samtaler og elektronisk brevveksling med flere aktører, der var centrale for implementeringen af projektet.

I det følgende afsnit beskrives projektdesignet for Krop & Kontor, hvad der skete, da projektet skulle implementeres på udviklingsafdelingen, og endeligt hvordan Sorggruppen opstod, og hvordan den blev til en Entusiastgruppe.

Sundhedstjek, sorg og entusiasme på udviklingsafdelingen

I samarbejde med Sundhedsstyrelsen og Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse, kørte Branchearbejdsmiljøråd for Finans, Offentlig Sektor & Administration (BAR FOKA) i 2009 projektet Krop & Kontor som pilotprojekt på fire forskellige arbejdspladser i Danmark. Interventionen var begrundet i en iagttagelse af, at kontorområdet i stigende grad præges af stillesiddende arbejde. I projektets fondsansøgningsdokumenter er det blandt andet statistisk fremstillet, hvordan kontormedarbejdere oplever ”en signifikant større forekomst af EGA (Ensidigt Gentagende Arbejde) i

4 Rabinow 1996.

5 Scheper-Hughes & Lock 1987. Det er væsentligt at påpege, at de forskellige perspektiver på kroppen naturligvis er samtidige og overlappende og derfor ikke reelt kan eller bør tænkes som adskilte.

6 Scheper-Hughes og Locks egen udlægning dækker betegnelsen individuel krop det enkelte menneskes kropsbillede og erfaring, mens den sociale krop forstås som socialt symbol, og hvor forholdet mellem magtudfoldelse og krop udgør den politiske krop. Vores brug af den sociale krop afviger herfra, da vi snarere undersøger den sociale krop i en praktisk og faktisk forstand med inspiration fra nyere teorier om kroppen som udgangspunkt for socialitet, eksempelvis Rose 2007.

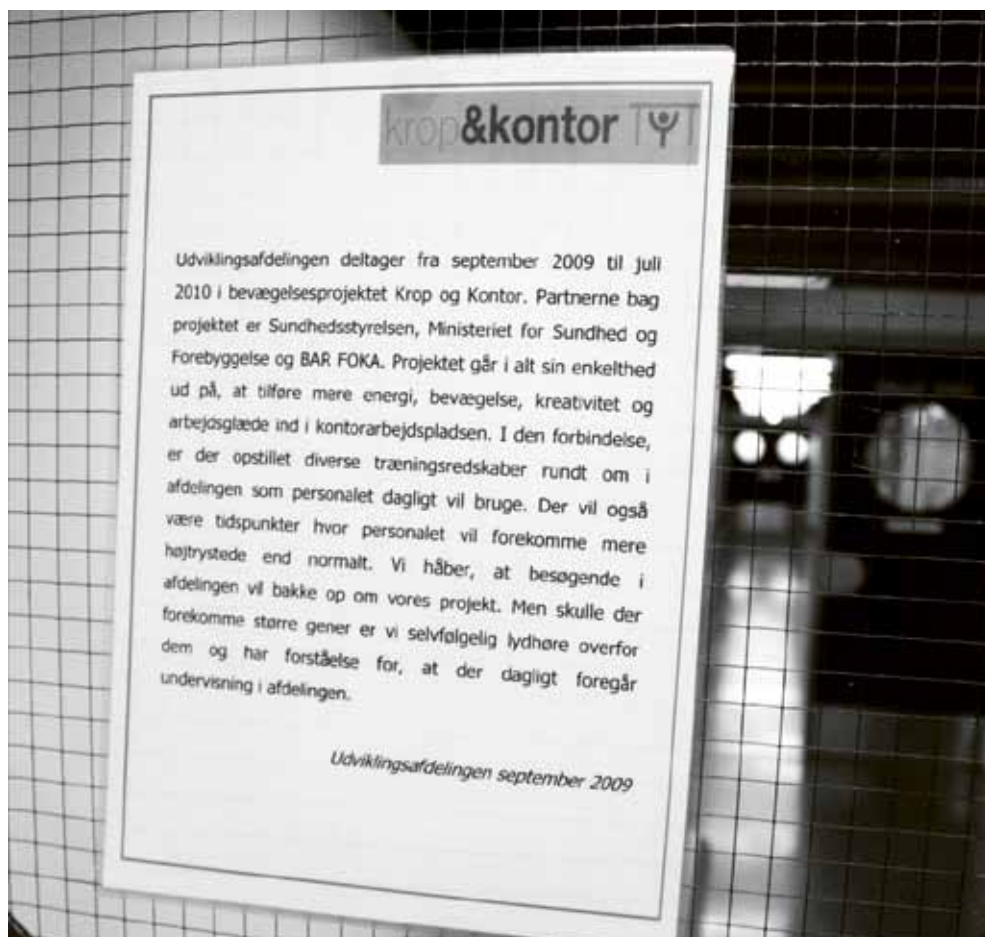

Fig. 2. Opslag om Krop & Kontor på en svingdør på Rigshospitalets Udviklingsafdeling.

Foto: Katja Anna Frederiksen og Sara la Cour Nielsen.

forhold til landsgennemsnittet for det danske arbejdsmarked”.⁷ ”Men vores krop er bygget til bevægelse, og det stillesiddende arbejde har derfor nogle uheldige konsekvenser i form af øget udbredelse af livsstilssygdomme”, hedder det i den presmeddelelse, der introducerede projektet tilbage i 2009.⁸

Den bagvedliggende idé var derfor, at bevægelse skulle ”integreres i arbejdet” som modsætning til, hvad projektet omtaler som ”motion for motionens skyld”. Dette skulle blandt andet opnås gennem udførelsen af tre minutter lange øvelser af ni omgange i løbet af en normal arbejdsdag, men også gennem særlige aktivitetsdage.⁹ Det forventede udkomme af at integrere bevægelse på arbejdspladsen var beskrevet i termer som energi og kreativitet for medarbejderne, og effektivitet

7 BAR FOKA 2009, s. 1.

8 Krop & Kontor 2009.

9 BAR FOKA 2009, s. 6.

Fig. 3. En person benytter muligheden for at sidde på en pilatesbold frem for en stol i et mødelokale på udviklingsafdelingen. Foto: Katja Anna Frederiksen og Sara la Cour Nielsen.

og positiv omtale for arbejdspladsen.¹⁰

Krop & Kontor blev implementeret af to bevægelsesekspertter, der repræsenterede forskellige tilgange til bevægelse.¹¹ Mads Andreassen, som repræsenterede en "naturvidenskabelig, evidensbaseret" tilgang, stod blandt andet for at tilbyde alle projektdeltagere et individuelt sundhedstjek ved projektets begyndelse. Gennem målinger af fedtprocent, BMI og blodtryk, samt test af kondition, muskelstyrke og smidighed blev medarbejdernes kroppe her gjort til genstand for en særlig opmærksomhed.¹² Martin Spang Olsen, der repræsenterede en "holistisk, alternativt inspireret" tilgang, arbejdede ud fra konceptet 'Kvalitativ Bevægelse', som går ud på, at alle bevægelser skal være "naturlige og organiske" og "skabe direkte forbindelse mellem krop og psyke" ved at tage "udgangspunkt i øjeblikkets behov".¹³ Martin Spang Olsen stod blandt andet for at designe de tre minutter lange øvelser, som skulle udføres ni gange dagligt på arbejdspladsen.

Således abonnerede Krop & Kontor i sit udgangspunkt på flere forskellige forståelser af de kroppe, som projektet skulle sætte i bevægelse, hvilket i sig selv er interessant. I denne artikel ønsker vi imidlertid ikke alene at belyse, hvilke divergerende forståelser af kroppen, der ligger til grund for Krop & Kontors tilgang til bevægelse, men også at undersøge hvad der rent faktisk skete, da projektet objektiverede levende kroppe på kontor.

Projektets indledende sundhedstjek affødte et uventet resultat i form af en

¹⁰ Ibid.

¹¹ BAR FOKA 2009, s. 5.

¹² Sund på Job 2011.

¹³ Olsen 2011, s. 7.

'Sorggruppe' af overvægtige medarbejdere. En af deltagerne, Flemming, beskriver det sådan her:

"Vi fik at vide per mail, at der var sundhedstjek indenfor [...] et par uger. [...] Det var ligesom at gå til lægen, ikke? [Latter] Og så var der nogle øvelser, man skulle igennem. Man skulle op på en kondicykel. Man fik målt blodtryk. Man blev interviewet om forskellige motionsvaner og forskellige sundhedsting. [...] Der kom en sundhedsprofil på et stykke papir med nogle af de ting, der var blevet testet. [...] Det blev vurderet om man lå for højt i forhold til fedtprocent og i forhold til vægt. [...] Der var nogle, der lå for højt, og så blev der dannet det vi kaldte en 'sorggruppe'."

En anden medarbejder, Kirsten, fortæller en tilsvarende historie:

"Det indebar, at man blev målt og vejede og kondien blev testet. [...] Det var kun til én selv. Og det affødte så en undergruppe, fordi vi var nogle stykker, der fik at vide, at vi var overvægtige. Og det blev vi jo ret kede af. [Latter] Og så lavede vi sådan en gruppe. Først kaldte vi os en 'sorggruppe', altså s-o-r-g. Og så syntes vi, at det var s'gu for trist at være en sorggruppe, altså 'come on'. Så vi døbte os om til 'entusiasterne' – og den kører faktisk stadigvæk. Altså – hvor vi så har lavet alle mulige tiltag og støttet hinanden og sådan, for at det skulle være lidt sjovere."

Kirsten fortæller videre, at entusiasterne er blevet ved med at arrangere fælles udflugter og cykelture, udveksle madopskrifter, besøge hinandens fitnesscentre, og fortsætte med at måle og veje forandringer i kroppen i fællesskab:

"Altså – vi har jo grinet meget, og med det her projekt hørte jo nogle penge, hvor vi har købt sådan en elektronisk vægt, hvor man kan måle fedtprocent og alt sådan noget. Det har vi enormt meget sjov ud af. Vi sidder sådant offentligt og med hinanden og smider tøjet og [har] bare tæer, [kommer] op på vægten, og [får] tallene, og laver skemaer. Vi har det sjovt!"

Så populær er gruppen blevet, at selv Tina, der bemærker, at hun "heldigvis" ikke tilhører gruppen af overvægtige, alligevel har søgt om optagelse blandt entusiasterne af ren og skær lyst og interesse. Dette stemmer overens med Kirstens iagttagelse af, at medarbejderne har reageret på sundhedstjekket på tre forskellige måder:

"Dem, der ved, at de er i totalt god form og er tynde, som bare siger: "Det er fedt!" [...] Så er der dem, der er totalt imod, at man bliver målt og vejede og nedgjort, og der slet ikke vil det og ikke kan snuppe sådan noget. Og jeg tilhører måske [de...] nysgerrige. [...] Jeg synes – Gud – det er sgu' da sjovt. At jeg så

får at vide – uhhh – jeg vejer for meget, det er sådan lidt. Jeg ved godt, hvad jeg vejer, så der er jo ikke noget nyt i det.”

Det er desuden ikke alle medarbejdere på afdelingen, som er gået ind i Sorg-/Entusiastgruppen. Kirsten peger på, at de kolleger, der vejer alt for meget, ikke er at finde i gruppen og formentlig ingenting foretager sig i motionsmæssig forstand. Ligeledes kan hun berette om en kollega, der blev så pikeret over sundhedstjekkets udkomme, at hun i ensomhed gik på en drastisk kur med fire gange ugentlig cykeltræning og tabte seks kilo. Reaktionen på sundhedstjekket har således ikke været entydige, men har i form af Sorg-/Entusiastgruppen fået et uventet udkomme, der kan fungere godt som øjenåbner i forhold til de implikationer af både positiv og negativ karakter, som arbejdspladsbaserede sundhedsfremmeprogrammer kan have for medlemmer af målgruppen.

I løbet af Krop & Kontors implementering viste det sig derudover, at mange af de planlagte aktiviteter var svære at integrere i udviklingsafdelingens fysiske og sociale rammer. En af projektdeltagerne, Kirsten, redegør i citatet nedenfor for følelsen af at skulle hænge i en ribbe eller udføre strækøvelser foran travle kursister eller spisende kolleger således:

”Normalt er der omkring 300 – eller sådan noget – på en uddannelse, så det der med at stille sig op åbent, altså – det er også grænseoverskridende på en én eller anden måde. [...] Vi skulle gøre det én gang i timen. Det var oplægget, men det fik vi slet ikke gjort. I starten prøvede vi at sige to gange om dagen, og så i stedet [...] gøre det ude i køkkenet, hvor vi har det for os selv, men der var nogen, der ikke ville spise imens, der syntes at det var grænseoverskridende – altså: ”Her spiser vi og har fred – og ikke det der pis, vel! Det må I gøre et andet sted.” Så det var lidt blandet.”

Hanne, Kirstens kollega, beretter ligeledes om en mellemleder, der udtrykte ubehag ved massageøvelserne:

”Jeg bryder mig ikke om at skulle stå og massere en kvindelig kollega. Jeg er egentlig hendes chef, døren er åben, der går studerende ude på gangen, der kommer ledere ovre fra huset. Hvad er det for signaler? Hvad er signalværdien her?”

Efter et par måneder besluttede afdelingslederen på opfordring fra en række medarbejdere, at Krop & Kontors projektaktiviteter på afdelingen i højere grad skulle være af traditionel, fitness-lignende karakter, hvorved man fravalgte de holistisk orienterede øvelser. Entusiastgruppen er ligeledes et eksempel på, hvordan medarbejderne søgte en fitness-lignende form for bevægelse – det, som projektet kalder ”motion for motionens skyld”. I analysen vil vi undersøge nogle af de dynamikker, der lå bag dette ønske.

Fig. 4. Køkkenet på udviklingsafdelingen. Foto: Katja Anna Frederiksen og Sara la Cour Nielsen.

Politiseringen af kroppe på kontor

I første omgang interesserer vi os for, hvorfor Sorggruppen opstod med Krop & Kontors indtog på udviklingsafdelingen. Som en offentligt finansieret sundhedsintervention, der blandt andet har Sundhedsministeren som medlem af sit udvælgelsespanel, inviterer Krop & Kontor på det nærmeste til en kritisk læsning af, hvordan den magtfulde stat gør kroppe på kontor til genstand for en magtudøvelse. Den franske tænker Michel Foucault har skrevet om, hvordan kroppen udgør en politisk arena for udøvelse af magt. Med begreberne biomagt og biopolitik har Foucault præget socialvidenskabelig tænkning i retning af at være opmærksom på, hvordan statens udfoldelse af magt i den moderne nationalstat er skiftet fra et voldsmonopol til en regulering af befolkningen gennem et fokus på kroppe.¹⁴ I hjertet af denne udvikling findes en implicit forståelse af, at biopolitik handler om beskyttelsen af liv snarere end om truslen om død, hvilket ligger fint i tråd med den politiske formålstænkning, der kan spores i projektdokumenterne for Krop & Kontor.

Her skal inaktive kroppe netop sættes i bevægelse for at forlænge deres levetid (og forøge deres effektivitet). Samtidig vækker billedet af kontoransatte, der hænger i ribber på gangen eller ruller på pilates-bolde i kontoret, mens de udfører bevægelsesøvelser, mindelser om de auto-regulerede og auto-korrigerende selver, som Foucault beskrev i sit omfattende arbejde om *governmentality* og selvteknologier.¹⁵ I forhold til en forståelse af projektet Krop & Kontor er det desuden

¹⁴ Foucault 1991, s. 265.

¹⁵ Foucault 2000; Foucault 1997.

relevant at inddrage Foucaults arbejde om problematisering. Foucault beskriver, hvordan et aspekt af det menneskelige liv, der før forekom at være en helt naturlig del af livet, kan blive problematiseret og derved afklædes sin naturlighed. Ifølge Foucault bliver en problematisering ofte til gennem et samspil mellem politiske, videnskabelige og moralske processer, der tilsammen konstituerer et problem på samfundsmæssigt niveau.¹⁶ I forhold til det konkrete projekt kan man derfor spørge: Hvornår og hvordan blev kroppe på kontor til et problem, der kunne retfærdiggøre en større projektintervention? Med sit fokus på kropslig bevægelse som løsning, afspejler Krop & Kontor en væsentlig problematisering af kropslig inaktivitet. Dette kommer helt konkret til udtryk i projektets konstituering af stillesiddende arbejdere som en risikokategori, der kalder på en intervention.

I en Foucault-inspireret tekst om løsningsmodeller og sociale teknologier, interesserer antropologerne Steffen Jöhncke, Mette Nordahl Svendsen og Susan Whyte (2004) sig for, hvilke praktiske konsekvenser det medfører, når et område bliver problematiseret. I deres optik indeholder et konkret projekt eller intervention altid henholdsvis en løsning og et problem.¹⁷ Antropologernes overraskende iagttagelse er imidlertid, at det ofte er løsningen, der definerer problemet, og ikke omvendt. På samme måde kan man se Krop & Kontor først og fremmest som en løsning, bevægelse, hvorved de udvalgte arbejdspladser blev antaget at besidde det specifikke problem, inaktivitet, i løbet af arbejdsdagen. Løsningen gik altså forud for definitionen af deltagernes problem: Først blev Krop & Kontor designet, og derefter blev et vurderingspanel sat sammen for at lede efter virksomheder, der kunne have brug for den løsning, som projektet bygger på.¹⁸ Flere af udviklingsafdelingens medarbejdere har imidlertid peget på, at arbejdet i afdelingen måske slet ikke er stillesiddende nok til at kvalificere til projektets løsning, hvilket Martin Spang Olsen også har fremhævet i et skriftligt interview. Hanne forklarer:

"Hele afdelingen adskiller sig fra de andre ved, at vi helst ikke skal være så meget på vores pind. [...] Så folk skal helst ikke være her; de skal allerhelst være på farten og have travlt, og der er gang i butikken [...]. Så er folk væk, de er ude at undervise, de er ude at holde uddannelsesforløb, de er ovre i huset og coache og vejlede, [...] så når de sidder her, er det primært for at forberede."

Kirsten er inde på en lignende tankerække, da hun overvejer, om udviklingsafdelingen er 'fejlcastet' i forhold til projektets målgruppe:

"Vi er jo valgt, fordi vi har stillesiddende arbejde, men mange af os har ikke stillesiddende arbejde, for vi fiser jo rundt ovre i huset eller gør noget andet. Så

16 Foucault 1991, s. 385.

17 Jöhncke et al. 2004, s. 386–387.

18 Cf. Jespersen 2010, s. 2.

Fig. 5. Udviklingsafdelingen består af fire gange af omtrent samme længde som den på billedet. På højre side ses døre til kontorer. Foto: Katja Anna Frederiksen og Sara la Cour Nielsen.

jo; vi har en kontorarbejdsplads, men vi er faktisk ikke så stillesiddende som de andre [arbejdspladser], der var med i projektet. [...] Så på den måde er vi måske fejlcasteret. [Men] vi har jo fået meget andet ud af det, så det ved jeg ikke.”

Som de ovenstående citater indikerer, var udviklingsafdelingen i visse henseender ikke problematisk på den særlige måde, som projektets løsning forudsatte. Dog kan sundhedstjekket forstås som et projektredskab, der gjorde deltagerne om end ikke inaktive på arbejdspladsen så i hvert fald overvægtige og dermed problembærere, for hvem bevægelse er en løsning. I en radikal læsning af projektets implementering på udviklingsafdelingen kan man forstå det sådan, at deltagerne gennem sundhedstjekket blev defineret som overvægtige og kropsligt problematiske for på denne vis at kunne passe til løsningen bevægelse.

Løsninger, i form af interventioner, vil ifølge Jöhncke, Svendsen og Whyte ofte blive formet ud fra allerede eksisterende viden indenfor et felt og tidligere afprøvede måder at håndtere lignende problemer på. Dermed er det ikke den aktuelle situation, der definerer, hvad der er problemet, og hvad der er løsningen, men

hovedsagligt en række andre aspekter såsom politisk kontekst, viden på området og erfaringer fra tidligere interventioner. Det følgende citat fra Hanne indikerer, at Krop & Kontors særlige løsningsmodel er formet ud fra erfaringer på en bestemt type arbejdsplads, nemlig åbne kontorlandskaber på SAS, hvor Martin Spang Olsen tidligere har implementeret projektmodellen:

"Vi havde en forventning om, [...] at der ville blive taget udgangspunkt i: Hvad er det her for en afdeling? [...] Og så kom Martin, og han havde [...] en pakke, der var færdig. Den havde været afprøvet på SAS, og det havde fungeret, så den skulle også implementeres og fungere her. Men det er bare to vidt forskellige arbejdspladser. SAS er store kontorfællesskaber, hvor der ikke kommer gæster på samme måde, som der kommer her. Og de har mere plads."

Jöhncke et al. beskriver yderligere, hvordan problemer indenfor sundhedsforebyggelse ofte dannes gennem risikovurderinger: Hvis et forhold identificeres som en risiko, som det er muligt handle på, forvandler forholdet sig til en *nødvendighed*, uagtet at de mennesker, der placeres i denne risiko-gruppe, ikke nødvendigvis selv oplever at have et problem.¹⁹

Den medicinske sociolog Deborah Lupton (1995) har også vist, hvordan sådanne risikoforståelser omsættes til et moralsk imperativ, hvorved folkesundhedsinterventioner bliver gjort nødvendige. Lupton påpeger i den forbindelse, at folkesundhedsvidenskabens objekt ikke er den enkelte krop, men i stedet udgøres af kroppe, der multipliceres og derved bliver til aggregater,²⁰ eller hvad man kan kalde aggregerede kroppe. Det at være overvægtig eller have forhøjet blodtryk er ikke i sig selv kropslige tilstande, der nødvendiggør intervention. De er først og fremmest kvantitative variationer, der kun igennem en problematiserende statistisk objektivering af kroppe forvandler sig til moralske imperativer. Imidlertid orienterer næsten alle forebyggende og sundhedsfremmende indsatser sig mod afvigelserne fra det, der defineres som normalområdet.²¹

Dette er også tilfældet for Krop & Kontors såkaldte naturvidenskabelige del, der qua sundhedstjekket indebar allehånde målinger af den enkelte, som derefter blev holdt op imod de respektive normalværdier, der sidenhen dannede grundlag for lægehenvísninger. Ud fra en evidensbaseret optik opnår projektet således en høj grad af legitimitet, såfremt en stor del af medarbejdernes kropsvægt falder udenfor det etablerede normalområde.

Denne legitimering er imidlertid betinget af den historiske bevægelse, der skete i løbet af det 20. århundrede, hvor man gik fra en logik baseret på at kurere og håndtere sygdom til en logik baseret på at fremme sundhed, og hvad der der-

19 Jöhncke et al. 2004, s. 387.

20 Lupton 1995, s. 2.

21 Canguilhem 1989, s. 42; Lupton 1995, s. 79-80.

med impliceres at være det gode liv.²² Allerede Oplysningstidens videnskabelige landvindinger i det 17. og 18. århundrede havde gjort det muligt at kontrollere epidemier gennem rational handling og statslig tvang,²³ men det var først i starten af det 20. århundrede, at man begyndte at orientere sig mod oplysning og uddannelse som den rette vej til god hygiejne og folkesundhed.²⁴ På længere sigt indebar dette skift også, at sygdom og sundhed som domæne ikke længere var forbeholdt læger og sygeplejersker på klinikker og hospitaler, men at sundhedsfremme skulle foregå multisektoralt, hvilket bl.a. ville sige på skoler, i indkøbscentre og på arbejdspladser.²⁵ Krop & Kontor er således et interessant eksempel på, hvordan en arbejdspladsbaseret sundhedsintervention byder sig til som vejen til sundhed og det gode liv gennem aktivering af stillesiddende kroppe.

Lupton advarer i den sammenhæng imod, hvad hun kalder en æstetisering af sundhed, fordi overvægt, dårlig kost eller rygning derved risikerer at blive forvandlet til et spørgsmål om (dårlig) smag,²⁶ hvor de, der ikke følger forskrifterne for den sunde livsstil anses for irrationelle eller viljessvage.²⁷ Dette er lige præcis, hvad sociolog og antropolog Nanna Mik-Meyer i sin forskning har fundet var udkommet af arbejdspladsbaserede indsatser i forhold til overvægt. I artiklen *Managing fat bodies* beskriver hun, hvordan personaleledere på den ene side finder det problematisk at gribe ind overfor overvægtige medarbejdere, fordi det føles som at overskride grænsen mellem den offentlige og den private sfære,²⁸ mens de på den anden side oplever det som en moralsk nødvendighed, fordi overvægtige medarbejdere ubevidst konstrueres som viljessvage og ude af stand til at tage vare på egen sundhed.²⁹

Både Lupton og Mik-Meyer er repræsentanter for en (ofte Foucault-inspireret) socialvidenskabelig tradition for at kaste et magtkritisk blik på, hvordan sundhedsinterventioner omsætter kropslige forhold til moralske kategorier, der bliver til væsentlige determinanter for det enkelte subjekts mulige positioner. Som en statsligt initieret sundhedsintervention kan man ligeledes analysere Krop & Kontor ud fra en magtkritisk analyse, der gør det muligt at se følgende: Objektiveringen af den enkelte medarbejders krop definerer ikke alene det gode liv som værende lig med en sund og aktiv krop, men implicerer samtidig sin definitive modsætning – nemlig det dårlige liv nu forstået som en usund og inaktiv krop, der falder udenfor normalværdierne, når man måler på den. Dannelsen af Sorggruppen kan ud fra dette perspektiv forstås som et resultat af, at deltagernes

22 Elsass og Lauritsen 2006, s. 38.

23 Lupton 1995, s. 21.

24 Ibid., s. 45.

25 Ibid., s. 51.

26 Ibid., s. 70.

27 Ibid., s. 90.

28 Mik-Meyer 2008, s. 20.

29 Ibid., s. 29–30, se også Lupton 1995, s. 75.

Fig. 6. En medarbejder på udviklingsafdelingen. I forgrunden ses en af de ribber, som blev sat op i forbindelse med Krop & Kontor. Foto: Katja Anna Frederiksen og Sara la Cour Nielsen.

kroppe blev kategoriserede som usunde gennem sundhedstjekket. Endelig kan et sundhedsfremmende projekt som Krop & Kontor, i kraft af at blive implementeret på arbejdspladsen, være med til at skabe nogle uheldige og stigmatiserende forståelser af, hvem der udgør de mest effektive, produktive og værdifulde medarbejdere.

Målingen af den individuelle krop

Som gennemgangen af medarbejdernes oplevelse af Krop & Kontor viser, stoppede historien ikke med projektets objektivering af medarbejdernes kroppe og diskursive placering af et flertal af dem i en risiko-kategori som værende overvægtige. Både individuelt og i fællesskab var der medarbejdere, der gjorde noget kreativt i forhold til det mulighedsrum, som projektet var med til at skabe, også selvom det ikke nødvendigvis var i fuld overensstemmelse med projektets intentioner og målsætninger. I forsøget på at forstå, hvordan sundhedsinterventioner interagerer med eller påvirker deres målgruppe, kan vi således ikke nøjes med at se på den politiske krop, men må gøre os ligeså umage med at begribe den individuelle krop og se på, hvorfor medarbejderne ikke ville acceptere den løsning, som projektet tilbød.

Projekt Krop & Kontor indeholder en intention om at være holistisk, eller helhedsorienteret, i sin tilgang til kroppen. Indledningsvis påpegede vi derfor, det interessante i, at projektet abonnerer på en dobbelt epistemologi, hvor man både vil give plads til det *alternative* og til det *evidensbaserede* gennem inddragelsen

af de to forskellige bevægelseseksperter. Martin Spang Olsens erklærede målsætning om at forene krop og psyke må ses som et eksplicit brud med den vestlige videnskabstradition, som har rødder tilbage til Descartes' dualistiske menneskesyn, hvor krop og sind defineres som to adskilte størrelser.³⁰ Sundhedstjekket synes derimod på flere måder at ligge helt logisk i forlængelse af en sådan forståelse af kroppen, hvor der nærmest bliver tale om en maskine, der i stil med en bil skal vedligeholdes gennem regelmæssige tjek, hvilket i en vis forstand gør sundhedspersonalet til ingeniører eller mekanikere, som kan vejlede med den rette tekniske viden.³¹ Sundhedstjekket har således klare reminiscenser af en objektivisering af en delvis løsrevet krop, idet tjekket sigter mod at producere en viden om kroppen, som den enkelte derefter forventes at agere på som udkomme af en øget bevidsthed. Det pudsige er i den forbindelse, at medarbejderne netop syntes at være glade for det gængse sundhedsvidenskabelige perspektiv udgjort af sundhedstjekket og "motion for motionens skyld", som projektdokumentet ellers havde skrevet sig op imod. Hvor projektdokumenterne lagde op til, at bevægelse skulle blive til en integreret del af de kollektive arbejdsgange, endte det på udviklingsafdelingen med, at medarbejderne forfulgte perspektivet på den individuelle krop udenfor arbejdet. Målsætningen, om at medarbejderne i fællesskab skulle udføre øvelser ude på gangen flere gange dagligt, blev ganske enkelt ikke indfriet, og den endelige evaluering af projektet forklarer da også delvis Krop & Kontors manglende succes på Rigshospitalets Udviklingsafdeling med medarbejdernes ønske om og behov for individuelle løsninger.³²

Man kan sige, at medlemmerne af Sorggruppen identificerede sig med deres kategorisering som inaktive problembærere, ligesom de havde et ønske om at bevæge sig, men den holistiske integration af krop og sind, som projektet også promoverede, fandt imidlertid aldrig fodfæste. Flemming beretter om, hvordan nogle medarbejdere faktisk selv insisterede på et eksklusivt fokus på kroppen, når de blev præsenteret for Martin Spang Olsens helhedstænkning:

"Det er bare ikke alle, der køber den [tilgang]. Jeg tror, der er mange, der har det sådan, at: Han skal ikke ind og rode i mit hoved – det her det handler om kroppen, ikke! [...] Vi havde jo alle sammen troet, at det der, det var noget fysisk træning, ikke? Så kom han med noget mere, og det var man ikke klar til modtage."

Hvor vi i det forudgående afsnit argumenterede for, at Krop & Kontor på et overordnet niveau introducerer bevægelse som universalløsning på et problem (inaktivitet), bliver det i citatet her klart, at projektet faktisk tilbød mere og andet, end hvad mange medarbejdere havde forventet og ønsket. I denne sammenhæng er

30 Scheper-Hughes & Lock 1987, s. 9.

31 Lupton 1995, s. 45.

32 Jespersen 2011, s. 21.

Fig. 7. Yoga-måtterne på billedet er anskaffet i forbindelse med Krop & Kontor. Foto: Katja Anna Frederiksen og Sara la Cour Nielsen.

det ikke uvæsentligt, at mange medarbejdere på Rigshospitalets Udviklingsafdeling i kraft af deres uddannelse og professionelle virke selv har en sundhedsvidenskabelig baggrund med fokus på medicinske og kropsobjektiverende tilgange og i et vist omfang kan antages at tænke med - og ikke imod - krop-sind dualismen. Hanne kunne også berette om medarbejdere, der var blevet pikerede over forskellige udtalelser, fordi – som de sagde – ”det er fysiologisk [...] og anatomisk [...] ukorrekt.”

Ved at starte ud med sundhedstjekket af medarbejdernes individuelle kroppe havde projektet delvis skabt en problemdefinition, som umiddelbart kaldte på et individuelt træningsprogram snarere end en holistisk tilgang med kvalitative bevægelser. I den forstand var der ikke fuld overensstemmelse mellem problemdefinition og løsningstilbud i den færdige pakke, som udgjorde Krop & Kontor. Denne uoverensstemmelse eller flertydighed går igen i Flemmings karakteristik af sundhedstjekket i citatet nedenfor:

”Altså – jeg synes det har haft stor betydning. Det er noget af det der har været vigtigt i projektet, det dér sundhedstjek. Det har i hvert fald sat noget i gang. Det har motiveret folk til at gøre noget, ikke? Men det har så bare ikke været så meget – altså hér, altså i projektet, at folk er begyndt at dyrke motion. Det er mere noget med, at folk er kommet i gang med privat at lave forskellige ting.”

Vi hæfter os ved, at det individuelle Sundhedstjek således har været katalysator

for en udvikling hen imod et større fokus på motion og kost blandt nogle af medarbejderne, selv om hverken forløb eller udkomme er kongruente med projektets mål eller delmål. I de forskellige interviews fortæller medlemmerne af Sorggruppen ikke uddybende om den følelse af stigma og skam, som sundhedstjekket indledningsvis afstedkom, og som fik dem til at betegne sig som værende i sorg. Dette kan skyldes, at de er mere ivrige efter at fortælle historien om, hvilke aktiviteter de satte i værk, da de en måned senere forvandlede sig til en Entusiastgruppe. Hvis vi holder fast i, at dannelsen af Sorggruppen – til trods for det humoristiske og ironiske islæt – også er udtryk for, at sundhedstjekket implicerede en negativ moralsk vurdering af den enkelte, så kan deltagernes reaktion forstås indenfor konteksten af det kropsideal der dyrkes i den vestlige del af verden. Scheper-Hughes og Lock beskriver:

*"In our own increasingly 'healthist' and body-conscious culture, the politically correct body for both sexes is the lean, strong, androgenous, and physically 'fit' form through which the core cultural values of autonomy, toughness, competitiveness, youth and self-control are readily manifest. [...] Health is increasingly viewed [...] as an achieved rather than an ascribed status, and each individual is expected to 'work hard' at being strong, fit, and healthy. Conversely, ill health is no longer viewed as accidental, a mere quirk of nature, but rather is attributed to the individual's failure to live right, to eat well, to exercise, etc."*³³

På sin vis forholder medlemmerne af Sorg-/Entusiastgruppen sig over tid til dette sundhedsideal ved i fællesskab at dyrke den individuelle krop, såsom det fornemmes ovenfor i Kirstens beskrivelse af, hvor meget sjov gruppens medlemmer har ud af at veje sig og måle fedtprocent i al offentlighed. Navnlig i interviewet med Flemming fremgår det også tydeligt, at medlemmerne af gruppen ikke var så interesserede i de kvalitative bevægelser, som Krop & Kontor promoverede i løbet af arbejdsdagen, som de var i at bruge hinanden til at holde et fokus på de individuelle mål og planer samt enkeltstående fællesaktiviteter:

"Jeg tror nok, at dem, der er i Entusiasterne, har været mest sådan OBS på at komme i gang med noget motion – og snakke om det indbyrdes. [...] Det blev meget hurtigt det, som man sådan personligt gjorde, synes jeg. Det havde også det dér personlige fokus: Kommer du videre?"

Vi har set, hvordan det indledende Sundhedstjek, hvor den individuelle krop blev målt og vejlet op imod forskellige normalværdier defineret på populationsniveau, havde stor betydning for, hvordan hele projektet blev modtaget på indi-

33 Scheper-Hughes & Lock 1987, s. 25.

viduelt plan. Som flere af de tidligere citater antyder, hang deltagernes modvilje mod projektaktiviteterne også sammen med en række andre forhold såsom de fysiske omgivelser på udviklingsafdelingen samt deltagernes følelse af at blive præsenteret for en færdig pakkedløsning. Uden at underkende vigtigheden af disse forhold ønsker vi imidlertid her at pege på det interessante i, at den objektivisering af deltagernes kroppe, som fandt sted gennem sundhedstjekket, producerede dem som en udpræget individualiseret form for problembærere – som indehavere af en krop, der afviger fra normalværdierne - hvilket førte til, at de mere holistiske og alternative intentioner med projektet ikke blev modtaget af deltagerne som en løsning på deres problem.

Forbedringen af den sociale krop

Hændelsesforløbet på udviklingsafdelingen er imidlertid ikke udelukkende et eksempel på individuel ansvarliggørelse for egen krop. Ud fra en pudsig og omvendt logik forvandlede det individuelle Sundhedstjek sig til et kollektiviserende moment, idet alle medarbejderne gjorde sig denne erfaring på samme tid og sted. Sociologerne Nikolas Rose og Carlos Novas (2005) har beskrevet, hvordan kropslige og biologiske forhold i nyere tid har dannet grundlaget for en ny form for borgerskab – det biologiske – som ofte skabes gennem forskellige former for støttegrupper og patientforeninger:

*"Such citizens use biologically colored languages to describe aspects of themselves or their identities, and to articulate their feelings of unhappiness, ailments, or predicaments. For example, they describe themselves as having high levels of blood cholesterol, as being vulnerable to stress, as being immune-compromised, or as having an hereditary predisposition to breast cancer."*³⁴

Disse biologiske borgere udgør de mere virkelige Sorg-/Entusiastgrupper så at sige, men det er naturligvis ikke tilfældigt, at skiftet fra sørgende til entusiast på udviklingsafdelingen i så slående grad minder om skiftet fra en identitet som aids-smittet til en identitet som Positiv. Bevægelsen fra Sorg- til Entusiastgruppe er nemlig også virkelig, og Rose og Novas beskrivelse af de biologiske borgere ræsonnerer fint med Flemmings beskrivelse af, hvordan han oplever sig selv og de andre medarbejdere som udsatte:

"Jeg havde faktisk personligt nogle stressproblemer, så jeg lå dér, hvor man skulle snakke med en læge. Så gik jeg til lægen og snakkede med ham, og det var

34 Rose & Novas 2005, s. 445.

En person strækker ud på gangen på udviklingsafdelingen. Foto: Katja Anna Frederiksen og Sara la Cour Nielsen.

ikke så galt, som det så ud. Men det har da gjort, at jeg har fået fokus på det. Jeg har stadigvæk fokus på [...] den der sammenhæng mellem stress og motion, og hvordan man kan holde stressen nede ved at dyrke motion. Vi er sådan en medarbejdergruppe, som alle sammen har så meget at lave, at vi sagtens kan blive stressede. [...] Vi er udsatte, kan man sige.”

Udviklingsafdelingens medarbejdere har muligvis haft særlige forudsætninger for at indskrive deres nye biologiske status i et univers af foreninger og støttegrupper for særligt udsatte, fordi denne organisationsform er dem særligt velkendt fra hverdagen på Rigshospitalet.

Rose og Novas bemærker, hvordan den sprogbrug, som kommunikeres gennem sundhedsoplysning og lægelig rådgivning, er med til at forme borgerens selvforståelse.³⁵ Dette forhold fremgår af Flemmings citat, og af en række andre citater i denne artikel, men den biologiske orientering kan også føre til et kollektiverende moment – eller hvad antropologen Paul Rabinow (1996) betegner

35 Rose & Novas 2005, s. 446.

biosocialitet.³⁶ I det følgende citat fortæller Flemming, hvordan projektdeltagerne reagerede på sundhedstjekket, hvor mange var blevet fundet overvægtige. Det interessante er her, at deltagerne besluttede sig for i fællesskab at gøre noget for at handle på deres nye status som usunde:

"Jeg kan ikke huske, hvem der sådan fik idéen. Der blev snakket sådan om det over frokost. [...] 'Vi må gøre et eller andet!' [Latter] 'Vi må...' 'Ja. [...] Jeg tror bare, der blev skrevet rundt, at der ville være sådan et møde for dem, der var interesserede."

På mødet blev 'Sorggruppen' dannet. I sin oprindelse var Sorg-/Entusiastgruppen altså et fællesskab, som opstod, fordi en gruppe medarbejdere fik en ny status som indehavere af usunde kroppe og besluttede sig for at gøre noget ved det sammen, hvorved de påtog sig et nyt biologisk borgerskab. I det følgende citat beskriver Flemming, hvordan nogle medarbejdere på afdelingen allerede var i gang med motion, og derfor ikke havde behov for at blive medlemmer af gruppen:

"Jeg tror måske, at dem der ikke er med, de har ligesom været i gang med en eller anden motionsaktivitet i forvejen, som har kørt – i årevis, måske. De har ikke haft behov for at bygge noget ovenpå."

Sorg-/Entusiastgruppen fremstilles her som noget, man har behov for at være med i, hvis man ikke er i fysisk god form. Dette minder om Kathleen LeBescos beskrivelse af, hvordan overvægtige kan forbedre den status som svage, der følger med deres kropslige egenskaber som overvægtige, ved at antage en ny status som 'overvægtige, der forsøger at slanke sig'³⁷ Imidlertid lader det til, at Entusiastgruppen kan mere end bare tilbyde en identitet som slanke-villig overvægtig til medarbejdere med store kroppe. Flemming fortæller her om en kollega, der valgte at blive medlem, selvom hun er i god form:

"Der er i øvrigt, skal jeg lige sige, der er faktisk én af entusiasterne, som faktisk er i rigtig god form, men som er med fordi hun synes det er sjovt at være med i gruppen. Altså det sociale. [...] hun har i hvert fald ikke behov for at være med i sådan en sorggruppe. [Latter]."

Kirsten fortæller ligeledes om en kollega, der bliver i gruppen for det sociale sammenhold:

36 Rabinow 1996.

37 LeBesco 2010, s. 75.

"Vi starter jo altid med at blive vejret og sådan noget. Der er en af dem, som er med, han har tabt sig sådan at han egentlig ikke kan optages mere, vel? [Latter] Men han fortsætter jo med at være med i den [...] Fordi det er hyggeligt, ikke?"

Her beskriver Tina – en af Entusiastgruppens veltrænede, normalvægtige medlemmer – hvorfor hun blev interesseret i at slutte sig til gruppen:

"Men det lød også rigtig hyggeligt. Selvom de skulle tabe sig, var det sådan noget med lækker mad og sådan noget. Det var ligesom i gamle dage – der var det altid rygerne, der stod og hyggede sig [Latter]."

Som Tina påpeger, begyndte Sorggruppen i takt med, at de skiftede navn til Entusiastgruppen, også at orientere sig mod almen kollegial hygge, til trods for deres sundhedsfokus. Flemming forklarer:

"Vi begyndte at snakke om alle de ting vi godt kunne tænke os at lave og fik alle mulige idéer. Og vi har også lavet nogle sociale ting på den måde, at vi har cyklet ud til Dyrehaven [...] og hygget os derude. Hvor sundt det har været, ved jeg faktisk ikke, for så har vi haft noget mad med – og noget vin. [Latter]. Det har nok været psykisk sundt. [Latter]. Jeg ved ikke, om det har givet så meget på den fysiske sundhed i virkeligheden, men det har været rigtig hyggeligt."

Kirsten beskriver i øvrigt, hvordan gruppen har forbedret sammenholdet ikke bare indbyrdes, men på hele afdelingen:

"Jeg tror det har gjort noget ved sammenholdet! Det er rart. Altså – selv om man kan sige, at den der Entusiastgruppe jo bare er – jeg ved ikke – ti mennesker eller et eller andet, så er det fordi vi har de her aktiviteter, som andre kan komme på."

Der går således en rød tråd fra sundhedstjekkets objektivering af kroppen til god vin og mad i Dyrehaven og et forbedret sammenhold – i hvert fald blandt nogle medarbejdere - på Rigshospitalets Udviklingsafdeling. Her bevæger analysen sig ud over bevægelsen som universalløsning og viser, hvordan det at blive objektiviseret og stigmatiseret som inaktiv kan føre til overraskende og kreative reaktioner hos de mennesker, der udsættes for interventionen. Rabinow beskrev biosocialitet som et fællesskab, der opstår blandt mennesker, som deler en somatisk eller genetisk status.³⁸ Dermed kan Entusiastgruppen i sin oprindelse – Sorggruppen - beskrives som et biosocialt fællesskab omkring en gruppe medarbejders fælles diagnose som overvægtige, der desuden kan udlægges som et eksempel på diskrimination og stigmatisering. En vigtig pointe i denne artikel er imidlertid, at historien om Entu-

38 Citeret i Rose 2007, s. 134.

Fig. 8. Rigshospitalet set fra Tagensvej. Foto: Katja Anna Frederiksen og Sara la Cour Nielsen.

siastgruppen også peger i retning af, at mennesker har muligheder og handlerum. Ikke alene omdefinerede medarbejderne projektpakkens aktiviteter, men gruppen udviklede sig også til en kærdommen anledning for flere af medarbejderne til at styrke deres kollegiale relationer. Dette førte til en forbedring af afdelingens sociale krop, forstået helt enkelt som de sociale relationer mellem kolleger. Entusiastgruppen handler dermed om bevægelse – men også om, hvordan man kan vælge en identitet som entusiast, ligesom den handler om kollegialt sammenhold.

Entusiastgruppens udvikling vidner om, at netop disse medarbejdere var handlekraftige individer, der formåede at vende en svær situation til et konstruktivt udkomme for sig selv. Det ville ikke nødvendigvis være sket for alle medarbejdergrupper, og det kunne således være interessant at sammenligne hændelsesforløbet på Rigshospitalet med implementeringen af Krop & Kontor på de tre andre arbejdspladser (Bornholms Borgerservice, Aalborg Universitet og SAS). Derudover kunne det være interessant at undersøge fremtidige Krop & Kontor-projekter ved at bedrive deltagerobservation under selve projektimplementeringen, hvilket desværre ikke var muligt i forhold til implementeringen på Rigshospitalet.

Hvis vi returnerer til Scheper-Hughes og Locks tredelte perspektiv på kroppen, kan man opsummere hændelsesforløbet på følgende vis: A) Gennem projekt Krop & Kontor blev medarbejdernes kroppe gjort til genstand for udøvelsen af en politisk magt i deres arbejdsfære, og i kraft af sundhedstjekket blev medarbejdernes kroppe objektiveret gennem målinger og tests, der placerede dem i en stigmatiseret kategori af overvægtige. B) Med blik for deltagerens individuelle

kropsopfattelse kan man se, at den objektivering, der fandt sted gennem sundhedstjekket, gav deltagerne et behov for løsninger, som gik ud over hvad projektet Krop & Kontor kunne tilbyde dem. C) Blandt andet derfor gik nogle af deltagerne således sammen om deres egen løsning, hvilket igen dannede grobund for et kollektiverende moment, hvorved afdelingens sociale krop blev forbedret.

Konklusion

Historien om Krop & Kontors implementering på Rigshospitalets Udviklingsafdeling vil af nogle kunne læses som historien om en fejlslagen intervention, eftersom projektet uden held søgte at integrere bevægelse i de daglige arbejdsgange i modsætning til, hvad projektdokumentet omtalte som motion for motionens skyld. På paradoksalt vis synes motion for motionens skyld nemlig at være lige præcis, hvad en stor gruppe af medarbejdere efterspurgte. I den endelige evaluering skriver projektets evaluator således:

”Når det ikke umiddelbart gik så godt med projektet, synes det imidlertid først og fremmest at hænge sammen med, at Krop & Kontor projektet ikke var tilstrækkeligt tilpasset de jobmæssige og fysiske rammevilkår i udviklingsafdelingen, samtidig med at mange af medarbejderne havde mere individuelle ønsker og behov end først antaget.”³⁹

Det er i den forbindelse tankevækkende, at den såkaldt holistiske tilgang til bevægelse på arbejdspladsen ikke havde blik for, hvilket arbejde medarbejderne udførte, eller hvilket fysisk rum de udførte det i. På den baggrund er det ikke helt urimeligt at hævde, at den holistiske tilgang til trods for sit navn ikke havde blik for helheden.

Slutevalueringen vidner imidlertid om, at man havde større held med at implementere projektet i dets færdigpakkeform på de tre andre arbejdspladser, hvor det blev gennemført, og det er derfor sandsynligt, at én anden og mere strømlinet historie og entydig analyse ville kunne fremskrives, hvis vi havde haft ét af de andre steder som genstand for vores analyse. Men med henvisning til antropologen Max Gluckmans definition af analyseværdige situationer, er det nu engang mest interessant at kigge på begivenheder, som gennem udfoldelse af modsætningsforhold og konflikter fører til nye situationer og forståelser.⁴⁰ Så alt imens implementeringen af Krop & Kontor på udviklingsafdelingen i et evalueringsperspektiv fremstår som delvis forfejlet, er det i en analytisk forstand en historie om dobbelte epistemologier, moralske kategoriseringer og nye former for socialitet, som alle

³⁹ Jespersen 2011, s. 21.

⁴⁰ Kapferer 2006, s. 125.

Fig. 9. En person laver pilatesøvelser foran kaffeautomaten på gangen. Foto: Katja Anna Frederiksen og Sara la Cour Nielsen.

bliver bragt i spil på grund af et sundhedsfremmeprojekt af begrænset omfang. Analysen af projekt Krop & Kontor indeholder således flere væsentlige indsigter i forhold til en forståelse af de mangfoldige implikationer af praktisk, social og moralsk karakter, som sundhedsfremmeinitiativer kan have for de mennesker (og kroppe), der gøres til genstand for en projektintervention på deres arbejdsplads.

De fysiske forhold på udviklingsafdelingen gjorde, at medarbejderne følte sig intimiderede, når de skulle udføre bevægelsesøvelser i (og på) deres arbejdsgange, ligesom der var andre væsentlige praktiske udfordringer at slås med i selve projektoptimeringen. Sådanne forhold kan synes mondæne og banale, men som beskrivelsen af medarbejdernes oplevelser viste, kan de være af allerstørste betydning i de lokale verdener, hvor folkesundhedsprojekter objektiviserer konkrete menneskers kroppe. Hvis man i forståelsen af folkesundhed alene fokuserer på den magt, der udøves fra centralt (statsligt) hold uden blik for, hvordan projektinterventioner forløber lokalt, giver man sig selv ringe mulighed for at begribe, hvilken betydning interventionen har for de objektiviseredes hverdag og liv både individuelt og kollektivt.

Med inspiration fra analyser af sociale teknologier og Foucault-inspirerede analyser af sundhedspolitik som magtudøvelse demonstrerede vi, at projekt Krop & Kontor indeholder en forholdsvis fastlåst definition af både problem (inaktivitet) og løsning (bevægelse), der havde både sociale og moralske implikationer for de deltagende medarbejdere. Dette kom klarest til udtryk i dannelsen af Sorggruppen som reaktion på sundhedstjekkets skabelse af en stor gruppe medarbejdere som overvægtige, hvilket stemmer overens med de teoretikere, der hævder, at sundhedsprogrammer stigmatiserer mennesker, som falder udenfor normalværdierne. Medarbejdernes identifikation med problemkategorierne stillesiddende og overvægtige, som projektinterventionen Krop & Kontor og i særdeleshed sundhedstjekket placerede dem i, inviterer til en magtkritisk analyse. Deres kreative omformning af projektets bevægelses-løsning fra tre-minutters øvelser til fællesskab og fitness udenfor arbejdstiden kalder imidlertid på andre perspektiver.

Projekt Krop & Kontor var naturligvis udtryk for, at nogen ville noget med nogen. Således blev medarbejderne og deres kroppe udsat for en magtudøvelse, men over tid forvandlede medarbejderne projektet til det, som de selv ønskede det skulle være. I skiftet fra Sorggruppe til Entusiastgruppe ligger således kimen til en forståelse af, at objektiviseringen af den individuelle krop meget vel kan føre til et kollektiviserende moment og dermed til en ny form for socialitet. Samtidig giver det også mulighed for at tage medarbejdernes oplevelse af deres egen krop alvorligt, eftersom de fleste har et ønske om at være sunde. Selv om de overvægtige medarbejdere var kede af at blive stemplet som overvægtige, betød det ikke nødvendigvis, at de var imod sundhed, sådan som det polemisk er formuleret i en nylig udgivet antologi.⁴¹ Hvis artiklen har vist, at bevægelse gennem Krop & Kontor blev indstiftet som universel løsning (på snart sagt alt), så var den virkelighed, som projektet skulle implementeres i, langt fra universel. I den meget partikulære virkelighed, som Rigshospitalets udviklingsafdeling udgør, blev bevægelse *på* arbejdspladsen i stedet til bevægelse *udenfor* arbejdspladsen – men i et nyt og socialt samspil med kolleger *fra* arbejdspladsen.

Endelig skal man heller ikke underkende betydningen af, at medarbejdere kan opleve eksternt finansierte projekter som en velkommen form for opmærksomhed. Kirsten opsummerer dette aspekt meget rammende, når hun fortæller:

"Måske er det, fordi man er offentligt ansat. Vi får jo ikke engang frugtkurv, vel! Vi får jo ikke noget. [...] Vi får ikke julegave eller højere løn. Så det der med den opmærksomhed, det synes jeg da var en gave."

Historien om Kirsten og hendes kolleger i Sorg-/Entusiastgruppen kan således tjene som en understregning af, at det i socialvidenskaberne ikke er tilstrække-

41 Metzl & Kirkland 2010.

ligt at analysere på den politiserede krop, hvis vi skal forstå den betydning, som sundhedsinterventioner har i folks hverdag og liv. På baggrund af denne artikel vil vi foreslå, at et eksPLICIT fokus på, hvordan den individuelle og den sociale krop påvirkes af sundhedsfremmeprogrammer over tid, er et godt sted at begynde den udvidede analyse.

Utrykte kilder

- BAR FOKA, 2009: "Ansøgningsmateriale"; den samlede ansøgning for de fire forsøgsprojekter i Krop & Kontor til Forebyggelsesfonden.
- Jespersen, Eigil 2011: *Evaluering af Krop og Kontor forsøgsprojekter*. Odense: Institut for Idræt og Biomekanik.
- Krop & Kontor 2009: Pressemeddelelse - "Forsøgsprojekter om at integrere fysisk aktivitet i kontorarbejde".

Litteratur

- Canguilhem, Georges 1989: "*The normal and the pathological*". Zone Books.
- Elsass, Peter & Peter Lauritsen 2006: *Humanistisk sundhedsforskning*. Hans Reitzels Forlag.
- Foucault, Michel 1991. "Polemics, Politics, and Problematizations: An interview with Michel Foucault. Paul Rabinow (ed.): *The Foucault Reader*. Penguin Books, s. 382-390.
- Foucault, Michel 1997: "Technologies of the Self". Paul Rabinow (ed.): *The essential works of Foucault, 1954-1984*. The New Press, s. 223-252.
- Foucault, Michel 2000. "Governmentality". James D. Faubion (ed.): *Power*. The New Press, s. 176-200.
- Jespersen, Eigil 2010: "Midtvejsevaluering for Krop & Kontor": <http://kropogkontor.dk/~media/Finans%20Offentlig%20Kontor%20og%20Administration/kropogkontor/midtvejsevaluering.ashx>. Besøgt den 7. oktober 2011.
- Jöhncke, Steffen, Mette Nordahl Svendsen & Susan Whyte 2004: "Løsningsmodeller: Sociale teknologier som antropologisk arbejdsfelt". Kirsten Hastrup (red.): *Viden om verden. En grundbog i antropologisk analyse*. Hans Reitzels Forlag, s. 385-408.
- Kapferer, Bruce 2006: "Situations, crisis, and the anthropology of the concrete: The contribution of Max Gluckman". Terry M. S. Evens & Don Handelman: *The Manchester school. Practice and ethnographic praxis in anthropology*. Berghahn Books, New York and Oxford, s. 118-158.

- LeBesco, Kathleen 2010: "Fat panic and the new morality". Jonathan Metzl & Anna R. Kirkland (eds.): *Against health: How health became the new morality*. New York University Press.
- Lupton, Deborah 1995: *The imperative of health: public health and the regulated body*. Sage Publications, London & Thousand Oaks, Californien.
- Metzl, Jonathan & Anna R. Kirkland 2010: *Against health: How health became the new morality*. New York University Press.
- Mik-Meyer, Nanna 2008: "Managing fat bodies: Identity regulation between public and private domains". *Critical Social Studies*, 2, s. 20-35.
- Olsen, Martin S. 2011: "Alt er bevægelse". *Politiken*, Kultur d. 18. marts, s. 7.
- Rabinow, Paul 1996: "Artificiality and Enlightenment: From Sociobiology to Biosociality". *Essays on the Anthropology of Reason*. Princeton University Press.
- Rose, Nikolas 2007: *"The politics of life itself. Biomedicine, power, and subjectivity in the twenty-first century"*. Princeton University Press.
- Rose, Nikolas & Carlos Novas 2005: "Biological citizens". Aihwa Ong & Stephen J. Collier: *Global Assemblages: Technology, Politics, and Ethics as Anthropological Problems*. Blackwell Publishing, s. 439-463.
- Scheper-Hughes, Nancy & Margaret M. Lock 1987: "The Mindful Body": A Prolegomenon to Future Work in Medical Anthropology". *Medical Anthropology Quarterly*, 1(1), s. 6-41.
- Sund på Job 2011: "Sundhedstjek" <http://sundpaajob.dk/?type=kategori&id=3&menuItemId=0>. Besøgt den 7. oktober 2011.

Movement as the Magic Bullet. An Anthropological Investigation of the Workplace Health Project 'Body & Bureau'

The article investigates the implementation of the workplace health project 'Body and Bureau' at the Department of Development at the Copenhagen University Hospital. The project attempted to intervene with the daily routines of staff members, who were believed to be bodily inactive while performing their daily tasks. In seeking to add movement and exercise to the daily routines of staff members, 'Body & Bureau' was understood to promote a new pattern of behaviour in the office that would help avoiding life style conditions such as overweight, hypertension, pre-diabetes and increased levels of cholesterol, generally considered to expose office workers to increased risks of poor health. The article addresses the ways in which the bodies of staff members were objectified by the project and the ways in which it influenced their everyday lives, and how it became a catalyst for new modalities of social relations within the office. Subsequent to individual health tests being performed, a number of staff members were classified as being overweight, which led them to form what they ironically dubbed 'The Group of

Mourners' in order to cope with their sense of sadness. About one month later, however, the group decided to become 'The Group of Enthusiasts', thereby taking on the tasks of changing the way they perceived of themselves and developing into an exercise support group. While the project had set out to promote movement as integral to the work routines, which was set against an undesirable notion of exercise for its own sake, the staff members ended up by pursuing the latter rather than the former. While the authors acknowledge the importance of tracing how bodies become objects of political power in the Foucauldian sense, they underscore that the nitty-gritty details of how projects play out in local social worlds such as the Development Department will eventually shape the trajectory of the intervention. Taking their cue from anthropologists Nancy Scheper-Hughes and Margaret Lock, the authors argue that a good starting point for the analysis of how a bodily objectifying project like that of 'Body & Bureau' intervenes in the social reality of an office is to pay equal attention to the political body, the individual body, and the social body. Similarly, these three perspectives on the body are used to explain how the state sponsored intervention politicizes the body of office workers, which leads to the testing and measuring of individual bodies, which finally becomes a collectivizing moment for staff members, because they eventually chose to socialize around their common condition of overweight, thereby producing new ways of relation in the office. The article thus concludes that although political power is definitely exercised in health promotion schemes, it is important not to forget the agency exercised by the people who make up the objects of such intervention.